

Så slemt ser det ud, når larverne rigtigt tager for sig af retterne.

STAKKELS STIKKELSBÆR

Det er nemt at dyrke stikkelsbær, men det hænder, at bladene bliver ædt af stikkelsbærbladhvepselarver. Det betyder, at bærrerne tvangsmodner og skrumper ind. Med kendskab til larvernes biologi og færden kan du forsøge at begrænse skaden.

TEKST OG FOTO: MAGNUS GAMMELGAARD, GARTNERITEKNIKER

Små, indskrumpede bær, blade med huller eller buske helt uden blade. Det er et sørgeligt syn, når stikkelsbærbladhvepsene har været på spil i havens stikkelsbærbuske. Ligesom for de fleste andre skadedyr i haven skal vi ikke forsøge os med den umulige opgave at udrydde bæsterne. Men kendskabet til deres liv og færden kan hjælpe os med at undgå de værste skader.

Støtteben og ingen talje

Bladhvepsfamiliens medlemmer rummer ca. 1.000 forskellige arter i Europa og tilhører ligesom gedehamse, myrer og bier den insektorden, der kaldes for de årevingede. Bladhvepsene adskiller sig fra disse ved ikke at være udstyret med hvepsetalje.

Det er bladhvepsens larver, som giver problemer for os havefolk. Du kan skelne dem fra havens mange sommerfugle-

larver ved at tælle deres gangvorter – en slags støtteben. Bladhvepselarverne har nemlig mindst seks par gangvorter, som ikke skal forveksles med ben, hvor sommerfuglelarver har færre.

Stor bladhveps gør stor skade

Larven af stor stikkelsbærbladhveps, *Nematus ribesii*, æder blade af stikkelsbær i en sådan grad, at buskene allerede midt på sommeren kan være stort set

De lange, glinsende, gråhvide æg sidder som perler på en snor oven på bladnerverne på bladenes underside. Her ses også de nyklækkede små larver i hvert sit lille "vindue".

løvede. På den positive side bliver det selvfølgelig lettere for os at se og plukke bærrene uden at stikke fingrene, men lempen er, at angrebet ofte medfører angsmodning og dårlig bærkvalitet. Heldigvis varierer angrebet meget fra år til år, og heldigvis kommer buskene sig hurtigt over selv kraftige angreb af stor stikkelsbærbladhveps.

Starten går i maj

Stikkelsbærbusken springer tidligt ud, og her i begyndelsen af maj er spisekamret klart. Op fra jorden kommer nu de voksne 6-7 mm lange stikkelsbærbladhvepse. Du kan kende dem på det sorte hoved og den gullige krop. Bladhvepsene flyver især omkring de nederste blade på buskene med kun to ting i hovedet: at bære sig og at lægge æg. Du kan kigge efter de gråligshvide 1,2 mm lange æg på de nederste blade. De sidder på bagsiden af bladene som perler på en snor, fæstnet til bladnerverne. Efter otte-ti dage klækkes æggene. De nye larver er sultne og går til det store grønne tag selv-bord.

Det store ædegilde

De nyklækkede larver fordeler sig på bladene og gnaver små huller. Her sidder de enkeltvis i hver sin "vindueskarm" i en formet larvestilling, som er typisk for bladhvepselarver. Og nu går det stærkt. Løbet af to-tre uger vokser de efterhånden gulligrønne larver med markante sorte prikker sig til en størrelse på ca. to mm. De bevæger sig rundt i hele busken, efterhånden som bladene fortæres. De grove bladnerver lader de som regel falde tilbage eller falde til jorden, og så vokser larverne pludselig væk.

Livet fortsætter i jorden

Det var det, tror de fleste, men tag ikke fejl. I jorden, få centimeter under jordoverfladen, har larven spundet en kokon, et lille kammer, hvor den forvandler sig fra larve til voksen. Det tager ca. 14 dage, inden den nye voksne bladhveps kommer frem, og det hele kan starte forfra. Der kan være op til tre generationer om året, hvor anden generation ofte er den

værste. Sidste generations larver, men også enkelte fra de andre generationer, bevæger sig dybere ned i jorden for at overvinde.

Nyttedyr, spuling og afdækning

Indflyvning af stikkelsbærbladhvepse fra naboen kan man ikke gøre så meget ved, men man kan indrette haven med mange forskellige planter og dermed tilbyde levesteder for nyttedyr, der kan fortære bladhvepsene og deres larver. De vigtigste nyttedyr er løbebiller, der angriber larver på jorden, og snyltehvepse, der er ægparasitter, det vil sige, at de ødelægger æggene.

Har man kun en enkelt busk, er det måske muligt at fjerne ægbefængte blade eller nyklækkede larver. Spuling med en kraftig vandstråle kan senere fjerne de voksne – men de kan kravle tilbage! Det er værd at forsøge med en tidlig dækning af jordoverfladen under busken med en plastikdug for at hindre larverne i at fuldende udviklingen. Jævnlig bearbejdning af jordoverfladen med en kultivator kan forstyrre udviklingen, men kokonerne er dog ret seje og svære at ødelægge. Der ser ud til at være forskelle i sorterens modtagelighed, så plant gerne flere sorter, så du har chance for at høste de lækre stikkelsbær.

Næsten færdigudviklede larver. Bemærk det gule bånd for og bag samt de karakteristiske sorte prikker.

Den voksne stikkelsbærbladhveps flyver omkring de nederste blade på stikkelsbærbusken.

TIP

Her kan du læse mere

Læs mere om "de årevingede" på www.plante-doktor.dk/aarevingede.htm.